

Posudek vedoucího diplomové práce

„Případová studie: mateřská škola a dětská kultura“

Bc. Magda Saladygova

Katedra obecné antropologie
FHS UK

Vypracoval: Yasar Abu Ghosh, 14. 06. 2010

Předkládaná diplomová práce Magdy Saladygové vychází z rozčarování, které nedávno formuloval L. Hirschfeld, že antropologové se nevěnují dostatečně dětem a když tak činí, přistupují k nim jako k ne-aktérům. Autorka na základě vlastní dlouhodobé zkušenosti s prací s dětmi v soukromém pečovatelském zařízení typu školky se pokouší naplnit záměr popsat „dětskou kulturu“ jako interaktivní a dynamický jev, v němž děti jednají, a to ve velmi konkrétním společenském kontextu učení se přecházení od rodiny do společnosti.

V teoretické části práce se autorka věnuje dvěma důležitým momentům, jež významně participují na sociální konstrukci školky jako instituce přechodu v socializaci dítěte. První z nich se týká toho, jak instituce zprostředkovává přechod „od matky“, který je vnímán jako kritický a klíčový zejména expertním věděním o vývoji dítěte. Především etologické práce, o které se autorka opírá, naznačují, že během tohoto procesu dochází k získání zásadní tělesné i mentální zkušenosti, jež z některých „hodnot“ činí hluboce vštípené korektivy jednání a chování. Zároveň ovšem autorka upozorňuje na perspektivy, které tento proces vidí dynamicky a interaktivně: během získávání zkušenosti děti sami opakovaně spoluvytvářejí tuto zkušenost a vytvářejí si tak „dětskou kulturu“. Druhým důležitým momentem je instituce „doudoux“. Ta je v této práci jak empiricky doložena, tak modelově konceptualizována v úvaze o prostoru, který vznikne oddělením dítěte od matky při přechodu do školky, jako prostoru tvorby kultury. V této úvaze vychází z prací pediatra a psychoanalytika D. Winnicotta, po hříchu výhradně v interpretaci P. Barši.

V empirické části práce autorka postupně předkládá popis jednání různých aktérů ve školce při inscenaci a inkarnaci oné přechodovosti, kterou školka charakterizuje jak ve smyslu instituce, tak ve smyslu žité zkušenosti, a to na straně dětí i rodičů. Z tohoto popisu se mi zdá nejpodstatnější, že pro daný fenomén je nejpodstatnější temporální rámec nebo rámce. Kromě toho, že je třeba přechod nahlížet jako formativní proces, kdy se dítě opakovaně a každodenně učí přecházet z domova do společnosti – to je v jakémsi nadřazeném temporálním rámci postupného zespolečenštění jedince – je tu ještě další temporální rámec, který se odvíjí na úrovni interakce samotných dětí. Tento přítomnější temporální rámec naopak vypovídá o tom, jak se děti při nabývání společné zkušenosti přechodu do společnosti pomocí různých vlastních způsobů osvojování, zároveň stávají někým jiným v kolektivu. V empirickém materiálu je tak přítomné napětí, které se mi jeví jako charakteristické pro samotnou instituci školky: tlak na integraci je úspěšný pouze tehdy, má-li dítě pocit, že se integruje dobrovolně a svým vlastním způsobem. Stejně tak je pro rodiče instituce školky, na kterou delegují některá ze svých „přirozených“ práv k dítěti, přijatelná do té míry, do jaké mají možnost kontrolovat, že je dítěti věnována určitá individuální péče, zohlednění jeho individuálních potřeb apod.

Domnívám se, že většina příkladů aktivit a praktik, které autorka popisuje, odpovídá právě onomu přítomnějšímu temporálnímu rámci a je tudíž na místě vyzdvihnout, že etnografickému materiálu dominuje perspektiva „zdola“, jak se věci odehrávají. Tím zároveň autorka naplňuje metodologický záměr, který si vytýčila na úvod své práce: podívat se na formativní procesy z perspektivy dětí, které jsou aktivními tvůrci tohoto procesu, což nutně vede k tomu se dívat na způsob kolektivního uspořádávání dětí ve školce jako na svébytnou, i když temporálně omezenou „dětskou kulturu“.

Předkládaná práce ovšem vykazuje řadu nedostatků v textuální zpracování. Na jedné straně je nedostatečná editace textu, která za sebou nechala řadu překlepů a chyb v interpukcích (zejména oddělování vedlejších vět). Dále se to týká práce s prameny a odkazováním, na které byla školitelem upozorňována. Například na s. 13-14 autorka shrnuje teorii attachmentu J. Bowlbyho, přitom v pasáži není odkaz na pramen, v ideálním případě primární, ale dokonce ani na sekundární. Jinde, na s. 18, musí přeci nutně po větě „někteří autoři upozorňují na roli...“ následovat citace prací těchto autorů, podobně je tomu v případě tvrzení „což ukazují například výzkumy Meadové“.

Zejména pro výrazně zručnou prezentaci empirického materiálu navrhuji hodnocení diplomové práce jako *velmi dobrou* s možností v průběhu obhajoby toto hodnocení ještě zlepšit.

Yasar Abu Ghosh